

אם אני כאן – הכל כאן

תניא אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן

רע"ו

אם אני כאן הכל כאן. דורש היה לרבים שלא יחטאו בשמו של הקדוש ברוך הוא, אם אני כאן הכל כאן – כל זמן שאני חפץ בבית הזה, ושכינתי שרויה בו יהא כבודו קיים ויבאו הכל כאן, ואם תחטאו ואסלק שכינתי, מי יבא כאן:

א"ט

אם אני כאן. פירש בקונטרס שהיה הלל אומר בשמו של הקב"ה אצל בירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו דפריך ולקילוסיו הוא לריד כלומר וכי היה לריד לשכחו והכתיב אלף אלפין ישמשוניה ומשני דכנגד ישראל היה אומר וחביב עליו קילוסן של ישראל מן הכל שנאמר (שמואל ב כג א) ונעים זמירות ישראל וכתיב (תהלים כג) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל

מהרש"ק (נ"א) (נ"א) (נ"א)

ולולי פירושו נראה יותר לפרש כמשמעו שאמר כן בשם ישראל אם אני כאן שאבא למקדש הכל שהוא הקב"ה שבידו הכל הוא ג"כ כאן ואם ישראל אינן כאן מי כאן דגם שריית השכינה אינה כאן והשתא ניהא דקאמר ואף הקב"ה אומר כן אם אתה תבא לביתי כו' ומייתי לה שנא' בכל המקום אשר אזכיר את שמי בכל המקום אשר אמרתי להזכיר שמי דהיינו במקדש דבגבולין אסור להזכיר שם המפורש שם אבא אליך וגו'.

הרב משה אייזר (ש"ס) (ש"ס) (ש"ס)

התנקשו והתלבטו המפרשים בדברי הלל הענותן איך מלאו לבו הגדול המלא ענוה להוציא משפט יהירי כביכול כזה על נפשו?

ואמרת לפרש את דבריו בשלשה אופנים:

א: "אנא" ביונית פירושה: ממעל. והתכון הלל: אם שכינת אל עליון שורה בבית המקדש הכל בו ואם שכינתו מסתלקת ממנו, מה בו? כפירוש רש"י ז"ל ולא מדעתו.

ב: למלת "אנא" יש עוד הוראה אחרת בלשון יונית: כנגד. כלומר, אם גם שמאי בין הנוכחים אז הכל כאן, כי ממנו ומשמאי תתברר ותתלבן השאלה של ההלכה. ממני וממנו תסתיע שמעתתא. ואם אין אנא כאן, מי כאן? ואם אין שמאי שכנגדי כאן מי כאן?

כמו שקרא רבי יוחנן רבי שמעון בן לקיש "שכנגדי". וכן

כ"שסלק רבי יוחנן לבית וועדא וסלק רבי יודן נשיא לבית

וועדא אמר ליה (רבי יהודה נשיאה לרבי יוחנן) למה לית

מרי אמר לן מילה דאורייתא? שרי טפח בהדא ידיה"

כלומר, רבי יוחנן התחיל לטפח בידו אחת להוכיח שידו

השניה חסרה לו – רבי שמעון בן לקיש, (שברח מחמת

אימת רבי יהודה נשיאה) ואי אפשר לו לומר דברי תורה

אחרי "שכנגדו" נעדר מבית הועד.

וכן אמר גם הלל אם אני-אנא-שכנגד כאן הכל כאן. ואל

לנו לשכוח כי רגיל היה הלל לדבר גם בלשון הגויים.

ודרש בלשון הדיוט.

ג: על-פי דברי רבי מאיר "לפי שהיחיד נדון אחר רובו,

לעולם יהא אדם רואה את עצמו חציו זכאי וחציו חייב

ואת העולם חציו זכאי וחציו חייב: עשה מצוה אחת

אשריו, שהכריע את עצמו ואת העולם לכף זכות עבר

עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת העולם לכף

חובה ועל זה נאמר: חוטא אחד יאבד טובה הרבה בחטא יחידי שחטא זה איבד ממנו ומן העולם טובות הרבה".

והתכון הלל בדבריו, אשר לעולם יראה אדם את העולם חציו חייב וחציו זכאי ובידו לשון המאזנים. עשה מעשה

טוב והכריע את העולם כלו לכף זכות ולצד הטוב. "אם

אני כאן" כלומר, אם אני נוטה לצד הטוב ועושה מעשה

יפה הריני מכריע את כל העולם לטוב ומזכהו. "ואם אין

אני כאן" לאמור, ואם אינני עושה אותו מעשה טוב אני

מכריע הכל לחובה שהרי בלעדי מי כאן להכריע? אך ורק

בידי לשון-המאזנים. אני נקודת מרכז האנושיות. וכל זה

ביחוסו לכלל ישראל אבל "כשאני לעצמי" ואין הדבר נוגע

לעם ישראל הרי על בן אדם מישראל לדעת את אפסותו

ולאמור "מה אני"? *

אמנם לפי הירושלמי איננו זקוקים לכל אותן השערות, כי

כתוב בירושלמי לאמור: "הלל הזקן כד הוה חמי לון עברין

בפחז הוה אמר לון דאנן הכא מאן הכא?" ועולים דבריו

בד בבד עם "כשאני לעצמי מה אני?" ונפלו כל הסברות

והבאורים בבירא.

ובאמת אפשר גם להשוות ולכון את גירסת תלמודנו

לגירסת הירושלמי וללמוד: "אם אני כאן הכל כאן?" בתמיה.

אבל כשראה הלל את העם "עברין בכושר (ולא בפחז) הוה

אמר: די לא נן הכא מאן הכא? שאף-על פי שיש לפניו

כמה קילוסין חביב הוא קילוסן של ישראל. הרי מפורש

יוצא, ש"נן" (אנן) מוסב על ישראל כולו ולא על נפשו.

ובכן, אין זכר ליהירות אישית ופרטית אלא הימנון לעם

ישראל שבחר בו אלהים לעם סגלתו.